

Тема: Особливості документального оформлення міжнародних перевезень вантажів на Україні.

1 Сутність та регулювання міжнародних перевезень

Міжнародні транспортні перевезення є важливим видом зовнішньоекономічної діяльності. Товар не може бути доставлений з однієї країни до іншої без використання транспортних засобів; при цьому природно, вартість товару зростає. Нині обсяг міжнародних перевезень такий великий, а транспортні організації настільки складні, що існує необхідність у встановленні єдиних правил і норм у міжнародному транспортуванні.

Актуальність зведення національних норм у єдину систему стандартів підкреслюється ще й тим, що у світі створено, по суті, єдину транспортну систему, яка охоплює, принаймні, території розвинутих країн Європи, Північної Америки і багатьох інших регіонів.

Міжнародними вважаються перевезення, що здійснюються між двома чи більшою кількістю держав.

Міжнародні перевезення вантажів забезпечуються морським, річковим, залізничним, повітряним, автомобільним, трубопровідним транспортом.

Транспортні операції починають та завершують виконання зовнішньоторговельної угоди.

Їх зміст визначається особливостями вантажу, видом транспортного засобу, періодичністю поставки, митними процедурами.

Транспортні операції враховуються на всіх етапах **реалізації зовнішньоторговельної угоди.**

I. Етап підготовки до укладання контракту проводяться такі роботи:

- аналізується ринок транспортних послуг;
- умови перевезення товарів;
- вартість доставки вантажу;
- визначається частка транспортних витрат у контрактній ціні товару;
- розраховується попередній кошторис транспортних витрат.

II. Етап укладання та виконання контракту:

- Укладаються договори перевезення товарів;
- Оформлюються транспортні, товаросупроводжувальні, страхові документи;

— Планується перевезення вантажів через митний кордон України;

— Товар готується до перевезення;

— Проводяться розрахунки з перевізником.

III. Етап завершення виконання контракту:

— Вирішуються суперечки між учасниками транспортних операцій.

Моментом обліку експортних та імпорتنних операцій при водних, залізничних, автомобільних, повітряних перевезеннях:

- **При експорті** – дата дозволу на перетин кордону, що указується на штемпелі митниці, який проставляється на ВМД;

- **При імпорті** – дата дозволу митниці, що проставляється на ВМД;

- **При експорті та імпорті товару**, які поставляються трубопровідним транспортом, а також електроенергії – дата прийомоздаточного акту, який був складений на прикордонних або інших контрольно-розподільних пунктах трубопроводу або електропроводу;

- **При відправленні товарів поштою** – дата поштової квитанції.

Особливістю міжнародних перевезень є те, що при відправленні вантажу, як правило, керуються законодавством країни відправника, а при його видачі в кінцевому пункті – законом країни призначення.

Правове регулювання відносин, які виникають із здійснення міжнародних перевезень, має певну специфіку.

1. Їх найважливіші умови визначені в міжнародних угодах – транспортних конвенціях, що є основним джерелом регулювання у цій сфері відносин. Угоди містять уніфіковані матеріально-правові норми, необхідні для врегулювання суперечок, що найчастіше виникають при морських та автомобільних міжнародних перевезеннях. Звичайно уніфіковані норми міжнародних договорів регулюють вимоги до перевізної документації, порядку приймання вантажу до перевезення та його видачі в пункті призначення, умови відповідності перевізника, процедуру заяви претензій і позовів.

Міжнародні транспортні конвенції мають і колізійні норми (норми, що визначають, який з двох законів, вітчизняний чи іноземний, слід застосувати в конкретній справі), до яких звертаються в разі відсутності

уніфікованих правових норм. Переважно договірні колізійні норми відсилають до вітчизняного законодавства.

2. Норми конвенції про міжнародні перевезення є імперативним (тобто вони не допускають вибору, їм повинні обов'язково підкорятися).

3. Специфіка регулювання міжнародних перевезень може виявитися у відображенні норм міжнародних договорів у національному законодавстві без попередньої ратифікації, підписання або ж приєднання до них.

Види правового регулювання доцільно виділяти за такими ознаками:

1. Кількість сторін договору;
2. Предмет договору;
3. Напрямок зовнішньоекономічної операції.

Правове регулювання міжнародних перевезень може бути:

- **Багатостороннім** – міжнародні перевезення погоджуються та регулюються багатосторонніми міжнародними договорами залежно від виду транспорту, яким здійснюються перевезення;

- **Двостороннім** – питання міжнародних перевезень регулюються двосторонніми договорами між двома країнами залежно від виду транспорту, яким здійснюються перевезення;

- **Одностороннім (національне законодавство)** – це національні нормативно-правові акти про міжнародні перевезення, які ґрунтуються на конвенційних нормах або актах, частина норм яких регулює міжнародні перевезення.

Багатосторонні міжнародні договори залежно від виду транспорту:

1. **Щодо залізничних перевезень** – Угода про міжнародні залізничні перевезення (КОТИФ) 1980р.; Угода про міжнародне вантажне сполучення (УМВС) 1950р.; Угода про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС) 1950р.;

2. **Щодо морських перевезень** – Конвенція про коносаментні перевезення (Брюссель 1924 р.);

3. **Щодо авіаперевезень** – Варшавська конвенція для уніфікації деяких правил стосовно міжнародних повітряних перевезень (із змінами) 1929 р.;

4. **Щодо автомобільних перевезень** – Конвенція про договори міжнародного дорожнього перевезення вантажів автомобільним транспортом (Женева 1956 р.).

Серед багатьох міжнародних конвенцій, які регулюють окремі питання перевезень, відомі:

- Європейська угода про найважливіші лінії міжнародних перевезень 1997р.;
- Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів, підписана 24 травня 1980 р.;
- Конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом від 1 лютого 1990 р.;
- Конвенція ООН про відповідальність операторів транспортних терміналів у міжнародній торгівлі від 15 квітня 1991 р..
- Регулюванню змішаних перевезень присвячена Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 24 травня 1980 р. (Женева);
- Україна ратифікувала багатосторонню Угоду про проведення узгодженої політики у визначені транспортних тарифів.

Україна бере участь переважно у двосторонніх договорах. Договори можуть укладатися від імені Уряду України чи відповідного міністерства, інших центральних органів державної виконавчої влади, до компетенції яких входить укладання таких договорів. Це можуть бути договори, у яких встановлено принципи взаємовідносин у галузі міжнародного транспорту або врегульовано конкретні умови перевезень. Так принципи перевезень встановлені в Угоді між Урядом України і Урядом Туркменістану про основні принципи взаємовідносин у галузі транспорту (10 жовтня 1992 р.), Угоді між Урядом України і Урядом Республіки Беларусь про принципи співробітництва та умови взаємовідносин у галузі транспорту (17 грудня 1992 р.)

2 Організація міжнародних перевезень

Міжнародні перевезення в Україні регулюються під керівництвом Міністерства інфраструктури України, Державного адміністрації морського і річкового транспорту України, Державної адміністрації залізничного транспорту України, Державного департаменту автомобільного транспорту України.

Міжнародними договорами та національними законодавствами багатьох держав передбачено, що для здійснення міжнародних перевезень перевізник повинен отримати від уповноваженого органу спеціальний дозвіл (ліцензію). Таку вимогу містить українське законодавство, де вказується, що міжнародні перевезення пасажирів і вантажів повітряним, річковим, морським, залізничним та автомобільним видами транспорту здійснюється з наявності ліцензії, виданої уповноваженим органом.

Ліцензуванню підлягають:

- Надання послуг з користування залізничними коліями та іншими об'єктами інфраструктури залізничного транспорту загального користування;
- Міжнародні (у межах країн СНД) перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом;
- Надання спеціалізованих послуг транспортних терміналів, портів, аеропортів.

Щоб отримати ліцензію на здійснення транспортно-експедиційних перевезень зовнішньоторговельних та транзитних вантажів, заявник може звертатися до асоціації «Укрзовніштранс». Для отримання ліцензії юридичною особою їй необхідно подати до компетентних органів заяву з переліком видів транспортно-експедиційних послуг, що будуть надаватися; реєстраційну картку за встановленою формою; копії статуту та засновницької угоди; свідоцтво про державну реєстрацію.

Питання ліцензування міжнародних перевезень регламентує Інструкція про порядок видачі спеціальних дозволів (ліцензій) на надання транспортно-експедиційних послуг, умови здійснення та контроль за їх дотримання при перевезеннях зовнішньоторговельних і транзитних вантажів, що затверджена наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 17 лютого 1994 р., а також Інструкція про умови і правила провадження підприємницької діяльності (ліцензійні умови) з внутрішніх і міжнародних перевезень пасажирів та вантажів залізничним транспортом та контроль за їх дотриманням, затверджена наказом ліцензійної палати України, Міністерством транспорту України від 11 травня 1999 р. за № 45/249.

Транспорт є головним засобом зв'язку між експортером та імпортером. Своєчасна доставка в кінцевий пункт призначення у доброму стані є метою транспортування.

При виборі транспорту беруться до уваги: географічне положення країн-експортерів та імпортерів; відстань між країнами; характер товару, що перевозиться та його вартість, вартість перевезення, безпека транспортування.

Для острівних країн (Велика Британія, Японія та багатьох інших) основним, а то й єдиним, видами міжнародних перевезень є морський або авіаційний транспорт. У багатьох країн, а також і в Україні більша частина міжнародних перевезень здійснюється наземними видами транспорту.

Відстань між країнами-партнерами також має значення при виборі транспортного засобу. На далеку відстань, що вимірюється тисячами кілометрів, не вигідно користуватись автомобільним транспортом, тому що перевезення невеликого за вагою вантажу обійдеться дуже дорого; у тому разі краще застосовувати залізничним або морським транспортом, що має велику вантажопідйомність.

Вибір виду транспорту здебільшого залежить від властивостей і вартості товару, що транспортується. Порівняно дешеві товари не можна перевозити дорогим видом транспорту, бо транспортна складова становитиме надто велику частку в кінцевій вартості товару. Найдешевший водний транспорт (якщо не брати до уваги трубопровідний), найдорожчий – авіатransпорт. Тому такі вантажі, як зерно, руда, вугілля, нафта, доцільно перевозити морем, річкою або залізницею. Навіть автотransпорт для таких вантажів не підходить. Автотransпортом перевозять порівняно коштовні речі. Авіатransпорт доцільно перевозити речі, які швидко псуються або потребують термінової поставки з інших причин.

Щодо пасажирських перевезень, то переваги останнім часом надається автомобільному й повітряному транспорту як більш швидкісним видам порівняно з водним й залізничним; правда й вартість поїздки в цьому разі вища.

Відправники також враховують швидкість доставки, частоту відправок (за планом на добу); надійність (додержування щодо графіків доставки); перевізну спроможність (спроможність перевозити різні вантажі